

DIPLOMATUL PATRIOT VASILE STOICA. DIN AVRIG ÎN LUME

IOAN OPRÎȘ¹

THE PATRIOT DIPLOMAT'S VASILE STOICA. FROM AVRIG IN THE WORLD

ABSTRACT

Distinguishable by special talents – and the one of being polyglot and a brilliant connoisseur of universal literature –, but more by the ardor with which he sustained the cause of Romanian unity, Vasile Stoica (1889-1959) received diplomatic missions on important posts during the period between the two World Wars – USA, Turkey, Bulgaria, Albania, Latvia, Lithuania, Netherlands.

Keywords: Vasile Stoica, patriot, diplomat, roumanians, missions, Avrig.

Vasile Stoica impune printr-o carieră diplomatică de o energie excepțională. Despre biografia avrigeanului nu s-au cunoscut până relativ recent aspectele diplomatice care îl situează printre creatorii de stil și, totodată, contribuitorii de seamă la consolidarea relațiilor externe românești. Rolul și poziția sa în cadrul acestei istorii diplomatice pot fi mai bine înțelese de acum prin două lucrări monografice consistente, cărora li se adaugă, desigur, numeroase studii și articole care, tangențial, îi pun în lumină calitățile sale, privindu-le în contextul anumitor momente politice și diplomatice din intervalul scurs între Primul și Al Doilea Război Mondial².

În evocarea de față ne limităm așadar la inserția unora din datele referențiale din prodigioasa biografie a diplomatului, invocându-le și aditionându-le cu ceea ce în dosarul personal a fost notat de cei care în Ministerul Afacerilor Străine, la Direcțiunea Personalului, erau obligați să consemneze³. Din ansamblul datelor personale deducem, în logica evoluției diplomatului, atât atitudinile și concepțiile acestuia, cât și importanța demersurilor sale.

Voluntar în armata română – după ce tânărul profesor de 27 de ani trecuse munții Carpați refuzând să se supună autorităților imperiului dualist⁴ –, și avansat pentru faptele sale de o îndrăzneală excepțională la gradul de sublocotenent în

¹ Prof. univ. dr., Universitatea „Valahia” – Târgoviște.

² Vezi: Ioan Oprîș, *Vasile Stoica în serviciul României*, București, Editura Oscar Print, 2008, 641 p., și Robert Stănciugel, *Lumea balcanică în viziunea și activitatea diplomatului Vasile Stoica*, București, Editura Colias, 2008, 663 p.

³ Cf. Arhiva Ministerului Afacerilor Externe - Arhiva diplomatică, *Problema* 77 S 75, dosar Vasile Stoica.

⁴ Odată refugiat la București, a obținut și diploma de licență în Filologia modernă (specialitatea limba și literatura germană), eliberată de Decanatul Facultății de Litere și Filosofie, cu nr. 7.499/10 februarie 1915, trecută cu 5 bile albe (Magna cum Laude), fără teză, semnată de decanul Ioan Bogdan.

Regimentul 1 Vânători de gardă⁵, a fost trimis cu misiunea de propagandă în SUA de Marele Cartier General al Armatei⁶. A ajuns în America, la Washington, iar la 1 ianuarie 1918, după o călătorie cu peripeții de legendă, a fost numit atașat pe lângă Legația României, condusă de aristocratul diplomat Anton Bibescu⁷. A lucrat în direcția solidarizării comunităților românești din SUA, confruntând greutăți greu de imaginat, și reușind să constituie un corp de voluntari români americani, acceptat ca atare de guvernul american⁸. La solicitarea lui I.I.C. Brătianu s-a deplasat la Paris, fiind integrat grupului de experți atașați Delegației României la Conferința de Pace. Legăturile sale cu americanii, cunoștințele sale de istorie și etnografie românească, și calitățile sale speciale de negociator au servit din plin orientării Delegației. Odată prefigurată decizia Marilor Puteri în ceea ce privește România, Stoica a primit la 28 iulie 1919 ordinul de a se reîntoarce în SUA, cu scopul de a contribui, sub conducerea comandorului Pantazzi, la organizarea serviciului consular pentru SUA și Canada. S-a reîntors după ce-l aflăm la 17 ianuarie 1920 la Paris, fiind încadrat – la 16 iulie 1921 –, secretar de legație clasa II-a în Ministerul Afacerilor Străine. Aici s-a distins, lucrând la Direcția Presei și a Propagandei, sub îndrumarea lui I.G. Duca, cu alți iluștri confrăți: Nic. E. Lahovary, Ion Bucșan, Vintilă Petala, în timp ce prietenul său V.V. Tilea funcționa la Secțiunea Centrală⁹. Tot aici a depus și primul său jurământ de credință regelui și țării la 20 iulie 1921, Decretul regal din 16 iulie 1921 recunoscându-i rangul diplomatic.

Mănat de un puternic spirit al dreptății, animat de idei de reformare a sistemului diplomatic și de firea sa de luptător, n-a lăsat loc de compromisuri, așa că, fiind în dezacord cu unele decizii ministeriale, și-a depus demisia, acceptată de I.G. Duca la 19 martie 1923 și confirmată prin Decret regal zece zile mai târziu¹⁰. Ulterior, vechiul său conflict cu Anton Bibescu i-a urmărit gândurile, considerându-se nedreptățit și calomniat de ceea ce acest diplomat a formulat ca acuze la adresa misiunii sale în SUA. În acest sens, la 20 februarie 1925 a cerut o anchetă ministrului de Război pe seama activității sale, la care s-a decis că „nu e loc să facem această anchetă”¹¹.

⁵ În urma bravurii sale a fost decorat cu Ordinul *Ferdinand*.

⁶ Cf. ordinul Marelui Cartier General cu nr. 1.082/18 aprilie 1917, în *loc. cit.*, vol. I.

⁷ Prințul Anton Bibescu a intrat în diplomatie din tinerețe, la 7 iulie 1904 devenind (prin Decretul regal nr. 2.160) secretar de legație cl. II-a, la propunerea lui Al. Djuvara. La 1 aprilie 1912 era trimis cu misiunea specială la Sankt Petersburg. De aici, la 4 octombrie 1917, prin ordin al Centralei emis de la Iași, era transferat la Legația de la Washington unde a rezidat până la 29 noiembrie 1919, când se reîntorcea la postul de prim secretar la Londra. Prin Decretul regal nr. 4.864/12 noiembrie 1921 a fost numit ministru plenipotențiar și trimis extraordinar al României în SUA. Ginere al Lordului de Oxford, Asquith (fost prim ministru), A. Bibescu (1878-1951) aparținea aristocrației europene (vezi Arhiva Ministerului Afacerilor Externe - Arhiva diplomatică, Fond *Londra*, 1, Dosare personale, Anton Bibescu 1909-1940, nenumărat).

⁸ Despre activitatea sa în timpul mandatului încredințat, vezi V. Stoica, în *America pentru cauza românească*, București, Tipografia Universul, 1926, 82 p.

⁹ Cf. Organigrama Ministerului Afacerilor Străine, purtând nr. 14.224/30 martie 1922, *loc. cit.*, f. 77-78.

¹⁰ Cf. Decretul regal cu nr. 1.387/29 martie 1923, *loc. cit.*, f. 89.

¹¹ În *loc. cit.*, f. 120.

Retras ca ziarist, bine apreciat dealtminteri, planurile sale se leagă mereu de politica externă și, firește, de diplomație. De altfel, cei de la Externe l-au vizat ca pe un potențial agent diplomatic, așa cum o arată și propunerea lui I. Mitilineu, din 7 iulie 1926, pentru chemarea sa în Centrala ministerului, ceea ce, o săptămână mai târziu, era certificat prin Decretul regal nr. 3.090 din 14 iulie 1926¹². Rolul său în dezbaterile de moment pe tema drepturilor minorităților, respectiv ale demersurilor din vestitul proces al optanților – desfășurat în areopagul Ligii Națiunilor de la Geneva –, a fost hotărâtor pentru reinsertia în Ministerul Afacerilor Străine prin decizia din 5 iunie 1927. Revenit în minister a fost desemnat pentru câteva misiuni speciale, N. Titulescu încredințându-i-o pe cea de la Londra, întărită și de C. Argetoianu pentru perioada 1 septembrie-1 decembrie 1928¹³.

Ranchiuna și nemulțumirile, în combinație cu ofensele aduse lui de aristocratul Bibescu, au izbucnit în mod nediplomatic la 30 noiembrie 1928, când Stoica l-a palmuit pe acesta în anticamera primului ministru Iuliu Maniu¹⁴. Reacția la acest fapt nemaîntâlnit în lumea diplomatică, atât a elitei politice, cât și a presei, exprimă deopotrivă stupoare, șoc chiar, critici parlamentare, dar și adeziune la gestul simbolic făcut. Ca urmare indirectă, la 1 decembrie 1928, prin Decretul Regenței nr. 2.964, Vasile Stoica a fost pus în disponibilitate¹⁵. Câteva reacții la eveniment pledează în favoarea sa, prima fiind a celor de la *Adevărul*, din aceeași zi. Ne oprim însă la scrisoarea lui Stoica publicată de *Curentul* (nr. 322/4 decembrie 1928), în care acesta declara: „Sunt om al muncii mele. Nu m-a sprijinit nimeni în drumul meu; nici rudeniile nici politica. Nu pot permite ca asupra mea să plutească acuzații de purtare nevrednică”¹⁶. Fiul de țărani din Avrig s-a răzbunat prin mijloace alese de el și nu prin subtilitatea calomniei! La 7 decembrie 1928, într-o altă scrisoare, cel trimis cu misiuni importante în America de 3 ori, a relatat în apărarea sa cauzele gestului incriminat, amintind despre cel ultragiatic, deși la ora 2 în dimineața zilei de 2 iulie 1927 se comunicase Legației din Madrid știrea morții Regelui Ferdinand, Anton Bibescu (atunci ministrul României în Spania) n-a anulat balul dat în seara de 20, acceptând că în Legație „se dansa și se bea șampanie”, în timp ce la palatul regal din capitala Spaniei se arborase drapelul în doliu. A mai amintit și un incident mai vechi, din 19 noiembrie 1923, din sediul ziarului *Românul*, dintre Anton Bibescu și Iosif Schiopul – cu martori Stoica, Cezar Petrescu, Liviu Rebreanu și Vasile Savel –, când Schiopul l-a dat afară din redacție pe Bibescu numindu-l canalie! Nu fără motive!¹⁷. Sigur este că între cei doi au existat serioase incompatibilități: de temperament, de rang social, de orgolii, iar grupurile din jurul lor le-au alimentat! Pe de o parte Anton Bibescu s-a văzut scos în afara jocului diplomatic – pe care considera că-l conducea singur –, în relațiile cu românii americani, iar pe de altă parte comunicarea dintre cei doi prota-

¹² Vezi filele 128-129, *loc. cit.*

¹³ Vezi decizia lui N. Titulescu cu nr. 49.787/28 iulie 1928, în *loc. cit.*, f. 139; vezi și cea a lui C. Argetoianu cu nr. 51.919/7 august 1928; *idem*, f. 142.

¹⁴ Cu Iuliu Maniu s-a cunoscut cu mult înainte, acesta apreciindu-i meritele; din 1909 a devenit membru al Partidului Național Român din Transilvania, fiind activ până în anul 1930.

¹⁵ Vezi decretul în *loc. cit.*, f. 147.

¹⁶ Scrisoarea în *loc. cit.*, f. 166.

¹⁷ Vezi *loc. cit.*, f. 172, 2 și 3.

goniști nu a existat. Cert este că demersul lui Vasile Stoica a rodit exemplar față de cel al trimisului oficial, Anton Bibescu, care n-a reușit să pătrundă în rândurile colectivităților românești. Sigur și pentru că primul s-a adresat direct, convingător și cunoscător al psihologiei emigraților proveniți cei mai mulți din Transilvania. Din asemenea rațiuni, președintele românilor americani, Ioan N. Sârbu, și secretarul general John N. Sufană i-au recunoscut lui Stoica merite deosebite: „(...) ați ajutat la dezvoltarea conștiinței naționale” și „ați îndreptat relele din trecut”¹⁸. Iar la aflarea conflictului dur cu Bibescu, Ioan Podea – alt lider –, i-a scris lui Stoica: „Frate Stoica, Aș vrea să te felicit pentru palma ce i-ai aplicat-o lui Bibescu. Cred însă că ți-ai ales timpul și locul cel mai nepotrivit pentru o răfuială cu el. Dacă în situația aceasta [produsă] de acest incident îți pot fi de folos, iată-mă la dispozițiunea ta. Cu frățești salutări”¹⁹. Dacă lui Podea-i înțelegem solidaritatea și o explicăm ca venind de la un ardelean, cu atât mai mult ne miră rândurile lui George Lahovary, care i-a scris tocmai de la Nisa: „Iubite domnule Stoica, Am aflat cu părere de rău din gazetele românești care mi-au căzut din întâmplare în mână zilele trecute, c-ai fi avut o întâlnire cam vie cu Bibescu în urma căreia s-a dispus numirea comisiei pentru cercetarea pricinii. Deși sănătatea mea foarte sdruncinată la plecarea mea din Budapesta poate nu este pe deplin restabilă, mi-am reținut patul în Simplonul care sosește la București pe 29 decembrie, astfel încât voi sta la dispoziția d-tale dacă crezi că declarațiile mele în fața aceleia a comisiei ar putea să-ți fie de folos – în însușirea mea de fost însărcinat cu afaceri la Washington pe vremea când au început neînțelegerile dintre d-ta și Bibescu care și-au găsit acum epilogul. Asigurându-te încă o dată de sentimentele mele de cordială prietenie rămân al d-tale devotat coleg”²⁰. Onorantă și totodată favorabilă mărturie, care exprima o atitudine apreciativă la adresa activismului lui Stoica versus infatuarea gomoasă a celui alt împlicat, vădit deranjat de succesele acestuia. Comisia de anchetă a fost instituită din ordinul lui G.G. Mironescu la 3 decembrie 1928 în componența: Al. Em. Lahovary (președintele Consiliului Superior Diplomatic), Ion N. Tresnea-Grecianu (directorul Protocolului și Cancelariei Ordinilor) și Dim. Georgescu (directorul Cifrului), și s-a reunit în ședințele din 6, 8, 10, 11 și 15 decembrie 1928. Concluziile ei i-au fost favorabile lui Vasile Stoica²¹.

Gestul brutal și inelegant n-a rămas însă nesancționat, Stoica fiind aspru judecat de mulți contemporani – inclusiv de impulsivul Nicolae Iorga –, așa că la 1 decembrie 1928 a fost pus în indisponibilitate. Valoarea lui a impus însă la scurt timp rechemarea, produsă prin Decretul regal nr. 755 din 8 martie 1929, cu începere de la 1 martie²². În Centrală, Stoica a lucrat puțin, intervenind numirea sa ca ministru plenipotențiar în Albania începând cu 1 iunie 1930²³. De aici, scria Stoica ministrului său

¹⁸ Cf. scrisoare, Alliance Ohio, 10 decembrie 1920, în *loc. cit.*, f. 164. Pentru detalii asupra misiunii sale și îndeplinirii acesteia, vezi V. Stoica, *În America pentru cauza românească*.

¹⁹ Cf. scrisoarea din Brașov, 4 decembrie 1928, str. Nisipului de Sus, nr.15, idem, f. 164, anexa 6.

²⁰ Cf. scrisoare olografă, Nizza, 14 decembrie (1928), în *loc. cit.*, f. 145.

²¹ Vezi ordinul nr. 74.869/3 decembrie 1928 și procese-verbale în *loc. cit.*.

²² Decretul în *loc. cit.*, vol. II, f. 42.

²³ Decretul cu nr. 1.836/28 mai 1930, f. 49, idem.

D.I. Ghika: „(...) consider o înaltă onoare și sfântă datorie de a-mi servi regele și țara oriunde și în orice împrejurare”²⁴.

Aflase despre încetarea misiunii sale în acea țară și că i se încredințase un nou post, în Bulgaria, la Sofia²⁵. Misiunea sa în țara vecină a debutat cu un program de fermă susținere a intereselor românilor, detensionând relațiile bilaterale și promovând legături directe. Rezultatele s-au remarcat imediat, fiind apreciate de cercurile conducătoare din țară, ca și de cele bulgărești²⁶. După un mandat de patru ani, care a redresat relațiile bilaterale, înlesnind întâlniri și vizite la cel mai înalt nivel politic, economic și cultural, Stoica era înștiințat, prin telegrama ministrului Afacerilor Străine, Victor Antonescu, că misiunea sa în Bulgaria se încheiase, încredințându-i-se un alt post, cel de la Riga și Kaunas. Într-adevăr, la 11 noiembrie 1936 regele Carol al II-lea a semnat decretul de numire în urma recomandării ministrului Afacerilor Străine. La doar câteva zile distanță, Stoica telegrafia Centralei că, la 26 noiembrie 1936, a fost primit în audiență de bun rămas de către regele Boris al Bulgariei, primind de la acesta mulțumiri pentru felul în care și-a îndeplinit mandatul și totodată cea mai înaltă distincție oficială a statului bulgar²⁷.

Cu postul său din Republica Letonia însărcinările diplomatice încredințate lui Stoica au primit un plus de greutate. Dealtminteri în scrisorile de acreditare către Karlis Ulmanis, președintele Letoniei, se scria: „Calitățile care disting pe acest diplomat, zelul său pentru interesele statului, cât și devotamentul său față de persoana Mea (regele Carol al II-lea-n.n.), sunt o garanție sigură că se va achita de misiunea sa în așa fel încât să se dovedească demn de încrederea Excelenței Voastre precum se bucură de a Mea”²⁸.

Într-adevăr, acele calități vor fi verificate pe deplin, postul permițându-i să observe nuanțele politice ale statelor vecine Letoniei, îndeosebi Polonia, Germania, URSS, rapoartele sale fiind de o luciditate și predictibilitate excepționale²⁹. Dar din nou calitățile l-au recomandat pentru un nou post mai important: Victor Antonescu i-a propus să organizeze propaganda externă, ceea ce Stoica a refuzat, sugerând politicos că „se poate găsi altcineva să facă acest lucru, chiar mai bine decât mine”³⁰. Argumentele sale sunt atât de puternice, iar cele observate și raportate atât de importante pentru orientarea politicii externe, încât a rămas în postul de la Riga încă trei ani. La 22 februarie 1938 a declarat că începând cu misiunea sa de la Tirana „nu mai fac parte din nici o organizațiune politică”³¹ de aici ca și ceilalți diplomați, apoi a jurat din nou credință regelui Carol al II-lea la 21 martie 1938. De la Titulescu la Petrescu-Comnen, de la Vaida-Voevod la Gafencu, toți miniștrii de externe i-au apreciat con-

²⁴ Vezi telegrama din 17 martie 1932, f. 68, idem.

²⁵ Numit, în urma propunerii lui D. Ghika (cu nr. 15.590/23 martie 1932) ministru plenipotențiar în Bulgaria prin Decretul nr. 931/24 martie 1932, f. 71, idem.

²⁶ Vezi detalii la I. Opreș, *op. cit.*, și R. Stănciugel, *op. cit.*.

²⁷ Telegrama în *loc. cit.*, f. 107, idem.

²⁸ Vezi copia scrisorilor de acreditare din 21 noiembrie 1936, prezentate președintelui Ulmanis la 16 decembrie 1936, *loc. cit.*, f. 103.

²⁹ Vezi la I. Opreș, *op. cit.*, p. 225-251.

³⁰ Cf scrisoare din 3 februarie 1937, în *loc. cit.*, f. 102, 135-139.

³¹ Vezi „declarațiunea” și jurământ de credință, 22 februarie, respectiv 22 martie 1938, în *loc. cit.*, f. 150-151.

tribuțiile diplomatice ridicându-i mereu rangul; în 1938 Stoica era deja ministru plenipotențiar cl. I-a, așa că mutarea sa în postul de la Ankara – ridicat la nivel de ambasadă –, este o consecință firească a valorii sale dovedite cu prisosință³². Recomandarea regală pentru ocuparea acestui post o citim în scrisorile de acreditare: „(...) calitățile care disting pe dl Vasile Stoica, zelul său pentru interesele sale precum și devotamentul său față de persoana Mea îmi sunt garanții sigure că se va achita de misiunea sa în așa fel încât să se dovedească demn de încrederea Excelenței Voastre (președintele Turciei-n.n) precum se bucură de a Mea”³³.

Suportul pentru Stoica, cel al oficialităților românești, dar și serviciile aduse intereselor naționale într-o manieră care i-au atras elogiile partenerilor turci, au determinat propunerea de a i se încredința Departamentul Propagandei Naționale. Propunătorul a fost ministrul român de stat Al. Radian, care l-a recomandat regelui Carol al II-lea, la 4 martie 1940. Postul vizat, de subsecretar de stat, a fost confirmat prin trei acte regale: Decretul nr. 716/4 martie 1940, Decretul nr. 1.601/11 mai 1940 și Decretul nr. 2.301/4 iulie 1940³⁴. După îndeplinirea cerințelor protocolare legate de încetarea misiunii sale în Turcia, Stoica a părăsit Istanbulul la 22 iunie 1940, orele 14⁵⁰, îmbarcat pe vasul *Oituz*, îndreptându-se spre țară și lăsând în urma sa regretele colaboratorilor săi, începând cu cei de la ambasadă și consulat, și terminând cu cele ale atașatului militar, lt. col. Teodorescu³⁵.

Ajuns așadar din nou într-o poziție cheie în structurile diplomației strategice, Vasile Stoica a conlucrat cu C.C. Giurescu, șeful său direct, ca și cu cei din Ministerul Afacerilor Străine, rolul său sporind în contextul dramatic al intrării României între beligeranții celui de-Al Doilea Război Mondial. S-a contat pe marile sale calități pentru a-l trimite să reprezinte România în Statele Unite ale Americii, trimițându-se la Washington propunerea de acreditare, agreată, dar oprită de intrarea României în război³⁶. De acum Stoica rămâne să se ocupe de problemele Oficiului de Studii,

³² Vezi decretele de înaintare în grad cu nr. 1.616/29 martie 1938 și de numire în postul din Turcia, cu nr. 650/6 februarie 1939, în *loc. cit.*, vol. III, f. 148-167.

³³ Cf. scrisorile de acreditare din 28 februarie 1939, *idem*, f. 162.

³⁴ Cele trei decrete, în *loc. cit.*, *idem*, f. 86, 89-90 și 105. Este interesant desigur de știut ce voință puternică l-a animat pe Stoica, diplomatul care nu și-a negociat prin compromisuri poziția. O dovedește și un conflict avut cu Grigore Gafencu pe tema numirii fără consultarea sa a unei dactilografe, d-ra Râmniceanu, la Ambasada de la Ankara. În acest deferend Stoica i-a telegrafiat ministrului la 14 aprilie 1940: „În împrejurările de astăzi, când griji nu serioase ci dramatice ne frământă, eu nu pot lucra aici temeinic și cu suflet decât dacă am deplina și o necondiționată încredere a Excelenței Voastre și dacă Departamentul Excelenței Voastre ține cât de puțin seama de cererile ce îi fac în interesul serviciului”; or, „(...) fiindu-mi imposibil să lucrez în Ambasadă cu persoane pe care nu le vreau și contra numirii cărora – indiferent de motive – am protestat, nu-mi rămâne decât să-mi dau întâlniri eu însumi”, deci a cerut ca „odată cu sosirea la Ankara a d-rii Râmniceanu să fiu rechemat din fruntea acestei Ambasade. Sunt mulțumit că această divergență de păreri între Excelența Voastră și mine s-a ivit pe o banală temă administrativă și nicidecum pe tema activității mele diplomatice aci” (cf. *loc. cit.*, f. 80, 81).

³⁵ Vezi la I. Opreș, *op. cit.*, p. 550-551.

³⁶ Vezi nota cu nr. 40.554/28 mai 1941 și acordul SUA în acest sens, *loc. cit.*, supra f. 112-113, 122.

înființat din ordinul lui Ion Antonescu pentru a pregăti documentația necesară viitoarelor tratative de pace³⁷. La 23 septembrie 1941, Alexandru Crețeanu l-a numit în Comisia interministerială instituită pe lângă Ministerul Afacerilor Străine, iar între alte însărcinări va fi și cea de reprezentant al ministerului în Comisariatul general al refugiaților din Transilvania de Nord, desemnat de Mihai Antonescu; în acest rost l-a cerut comisarul general al refugiaților, preotul Gr. Forțu, ca „să îndrumeze și să coordoneze lucrările pentru a obține o lucrare unitară”³⁸. Peste puțin timp, schimbările politice radicale au adus din nou competențele sale în prim plan, diplomația românească având mare nevoie de contribuția sa. Din 16 decembrie 1944 a fost numit director al Afacerilor Politice³⁹, loc în care Stoica a contribuit în mod plener la menținerea legăturilor diplomatice într-o tranziție tulburată de conflicte militare, încă neîncheiate, și de lupta pentru putere⁴⁰. Poziția sa în minister s-a consolidat și mai mult prin numirea în Comisia pentru studiul materialelor și pregătirea documentelor în vederea Conferinței de pace, prezidată de Eugen Filotti; această comisie i-a asociat pe cei mai buni experți: Ion Cristu, Gh. Davidescu, Radu Crutcescu, Eduard Ciuntu, Gr. Niculescu-Buzești, toți miniștri plenipotențieri, alături de care figurau și V. Rădulescu-Pogăneanu, Richard Hillard (consilier juridic) și Zenovie Pâclișanu (directorul Oficiului de Studii)⁴¹. În acea primăvară Stoica a devenit secretarul general al ministerului, autorizat „a semna în numele Nostriu, deciziile de numiri, detașări, transferuri și înaintări, a aproba cheltuieli în limita creditelor deschise prin buget sau prin decrete-legi speciale în conformitate cu Legea Contabilității Publice, a semna actele pentru instanțele judecătorești, a rezolva și semna corespondența privitoare la actele ce cad în competența sa”. Totodată, vicepremierul i-a acordat dreptul de a semna dispoziții de plată și cheltuieli în limita a 500.000 lei lunar⁴², iar la 3 decembrie 1945 l-a numit președinte al Comisiei de propuneri pentru numiri, înaintări și transferuri, în care a lucrat cu Gr. Gr. Constantinescu, Ion Stănescu, Victor Brabetzianu, Ioachim Dăianu și secretarul Emil Nicolau⁴³. Încă o însărcinare deosebit de importantă a primit la 30 martie 1946, când tot Gh. Tătărescu l-a numit președinte al Comisiei pentru numiri, înaintări și transferuri pentru personalul administrativ, auxiliar și de serviciu, în care a lucrat cu V. Brabetzianu, Noti Constantinide, Nicolae

³⁷ Vezi la I. Opreș, *op. cit.*, p. 315 și urm., 338 și urm., 367 și urm. Valoarea contribuțiilor sale diplomatice o regăsim recent și în studiul lui Gheorghe Sbârna, *Premisele propagandei românești în străinătate*, în vol. „Românii în anii premergători Marii Uniri. 1916-1918. Proiect culegere de studii”, coord. Gh. Sbârna și I. Opreș, București, Editura Muzeul Literaturii Române, 2017, p. 300-302.

³⁸ Cf. decizia nr. 7.0351/23 septembrie 1941, *loc. cit.*, supra, f. 119. Vezi și adresa Comisariatului cu nr. 5.262/15 martie 1943 către Mihai Antonescu, *idem*, f. 126.

³⁹ Cf. Decretul cu nr. 1.403/16 iulie 1944, *idem*, f. 74.

⁴⁰ Numit ca director al Afacerilor Politice, întâi ca delegat de ministrul secretar de stat C. Vișoianu, cu nr. 11.622/16 decembrie 1944, și titular de către vicepreședintele Consiliului de miniștri și ministru al Afacerilor Străine, Gh. Tătărescu, la 9 martie 1945, în *loc. cit.*, f. 128, 133.

⁴¹ Instituită prin decizia lui C. Vișoianu, cu nr. 1.532/1 februarie 1945, *idem*, f. 134.

⁴² Cf. decizii semnate de Gh. Tătărescu, cu nr. 8.546/8.547 din 27 și 28 martie 1945, *loc. cit.*, *idem*, f. 144 și 147, decizii confirmate prin Decretul regal cu nr. 881/24 martie 1945.

⁴³ Cf. decizia cu nr. 32.382/3 decembrie 1945, *idem*, f. 116.

Vlădescu, Ioachim Dăianu, acesta fiind președintele Sindicatului de la Externe, avându-i secretari pe Șt. Ionescu și Ioan Tasula⁴⁴.

De acum Vasile Stoica ocupă poziția decizională centrală în diplomatie, deciziile sale fiind salvatoare pentru un mare număr de confrăți aflați în situații limită, lipsiți de mijloace bănești și izolați de țară. Mulți îi datorează lui salvarea personală și a familiilor lor. Meritele i-au adus din nou o însărcinare extraordinară: funcția de ambasador în Olanda pe lângă regina Wilhelmina, Decretul din 9 iulie 1946 numindu-l trimis extraordinar și ministru plenipotențiar⁴⁵. Acreditarea respectivă, acoperind și Belgia, s-a făcut deliberat pentru ca să fie aproape de Paris, unde se desfășurau tratativele de pace, pe ajutorul său calificat scontându-se. La 26 iulie era deja la Haga și preluase legația aflată într-o stare deplorabilă, reușind s-o restabilizeze în cel mai scurt termen. La sfârșitul aceluși an, pe 22 noiembrie, întrezărind viitorul sumbru, Vasile Stoica a cerut întocmirea dosarului de pensie, dar mai păstra speranța că lucrurile ar putea să ia o cale normală. Dovada – la 2 ianuarie 1948 a depus jurământ de credință noii forme de stat: Republica Populară Română. Curând, însă, noul ministru al Afacerilor Externe, atotputernica Ana Pauker, l-a rechemat de la post, în 4 februarie 1948, Stoica anunțând-o că era la București și se punea la dispoziția ministerului⁴⁶. De acum înainte, nu s-a mai întrezărit nici o cale de reîntoarcere, cariera diplomatului Vasile Stoica luând sfârșit. Decretul Marii Adunări Naționale – semnat de C.I. Parhon, M.F. Ionescu și de Ana Pauker –, din 28 aprilie 1948, a pus capăt definitiv acestei cariere, destituindu-l pe Vasile Stoica din rândurile diplomaților Republicii, cu începere retroactivă de la 1 aprilie acel an⁴⁷. Au urmat ani grei, alternând pușcăria cu o scurtă perioadă de libertate, ani de urmărire și teroare, deposedare de bunuri și privațiuni materiale, în care a trăit din episodice colaborări – mai ales traduceri –, la edituri și reviste, ocolit, el și familia sa, ca un paria. I s-a prefigurat sfârșitul, nedrept și nedemn pentru un rafinat om de cultură și un mare patriot, târându-l în nesfârșite interogatorii în care acuzații aberante i-au măcinat sănătatea și așa de șubredă, grăbindu-i sfârșitul în închisoarea de cea mai tristă amintire de la Jilava (27 iulie 1959).

⁴⁴ Cf. decizia din 30 martie 1946, idem, f. 161.

⁴⁵ Cf. Decretul cu nr. 2.154/9 iulie 1946, idem, f. 172. Calitatea de ambasador o dobândise încă la 7 mai 1946, confirmată prin Decretul nr. 1.480 semnat de regele Mihai.

⁴⁶ Scrisoare personală, autografă, cu adresa București, str. Șt. Negulescu, nr. 55, pe care a înmănat-o secretarului general al ministerului, Gr. Preoteasa, în 5 februarie 1948, idem, f. 109.

⁴⁷ Cf. Decretul cu nr. 810/28 aprilie 1948.